

Verzorgenden willen bijscholing in de zorg rondom het levenseinde

Factsheet Panel Verpleegkundigen en Verzorgenden, december 2003

Er is weinig bekend over de zorg die verzorgenden geven rond het overlijden van cliënten en de ondersteuning die verzorgenden daarbij nodig hebben. Eind 2002 is daar onderzoek naar gedaan bij het Panel Verpleegkundigen en Verzorgenden. Het blijkt dat meeste verzorgenden regelmatig zorg geven aan cliënten die in de laatste fase van hun leven zijn. Zij vinden deze zorg geestelijk zwaar, vooral als de verzorgende een band heeft opgebouwd met de cliënt. Veel verzorgenden hebben al bijscholing gevolgd op dit terrein, maar de behoefte aan bij- en nascholing is nog veel groter. Deze factsheet toont de cijfers waar deze conclusies op zijn gebaseerd.

Onderzoeksvragen

Deze factsheet geeft antwoord op de volgende vragen:

1. Hoe vaak geven verzorgenden zorg rondom het levenseinde?
2. Hoe belastend vinden ze deze zorg?
3. Welke na- en bijscholingsbehoeften hebben verzorgenden met betrekking tot de zorg rond het levenseinde?

Onderzoeksgroep

In 2002 vulden de leden van het LEVV/NIVEL Panel Verpleegkundigen en Verzorgenden een voorgestructureerde vragenlijst in. De vragenlijst werd door 291 verzorgenden ingevuld (respons 85%), werkzaam in de thuiszorg (n=106), verzorgingshuizen (n=93), en verpleeghuizen (n=92).

Ervaringen met sterfgevallen

Negentig procent van de verzorgenden gaf aan dat zij/hij in de afgelopen twee jaren zorg heeft gegeven aan iemand die op korte termijn zou overlijden of net overleden was (tabel 1). Deze verzorgenden hebben gemiddeld vijf sterfgevallen per jaar meegemaakt.

Tabel 1: percentage verzorgenden dat zorg rond levenseinde gaf in de afgelopen twee jaren

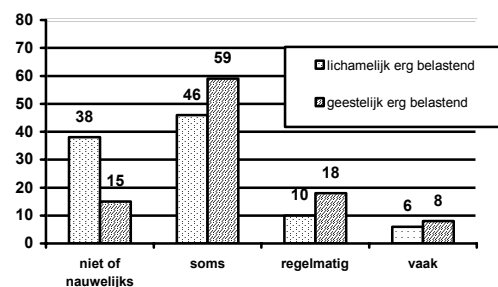
	percentage verzorgenden dat zorg rond levenseinde gaf in de afgelopen twee jaren
thuiszorg	83%
verzorgingshuizen	95%
verpleeghuizen	94%
totale groep	90%

Ervaren belasting

De verzorgenden die de afgelopen twee jaren zorg gaven aan iemand die overleed, vinden de zorg vooral *geestelijk* belastend (figuur 1).

Zestien procent vindt de zorg regelmatig of vaak lichamelijk erg belastend. Ruim een kwart vindt de zorg regelmatig of vaak geestelijk erg belastend.

Figuur 1: De mate waarin verzorgenden zorg rondom een sterfgeval lichamelijk en geestelijk erg belastend vinden (percentages)

Hoe (geestelijk) belastend de zorg is, ligt vooral aan de band die zij of hij heeft met de cliënt en of de cliënt veel pijn lijdt (tabel 2).

Tabel 2: Belastende omstandigheden genoemd door tenminste 5% (12 van 234) van de verzorgenden

	% dat omstandigheid noemt
Verzorgende kent de cliënt al langer en/of mag de cliënt graag	46%
De cliënt lijdt veel pijn	21%
Er gaat een jong iemand dood	15%
(Hevige) emoties van naasten	13%
Verzorgende heeft een goede band met de familie	11%
De (leef)situatie van de cliënt is herkenbaar; confrontatie met eigen situatie of verdriet	9%
Werken onder tijdsdruk, de verzorgende heeft onvoldoende tijd voor cliënt	9%
Omgang met emoties van de cliënt en/of de cliënt accepteert niet dat hij/zij doodgaat	8%

Behoeftte aan bij- en nascholing

Vier van elke vijf verzorgenden (81%) heeft behoefte aan bij- en nascholing in de zorg rondom het levenseinde. Het maakt daarbij niet uit in welke sector men werkt. Deze grote behoefte staat in contrast met het percentage dat in de afgelopen twee jaar daadwerkelijk scholing heeft gevolgd: 15 procent. De verzorgenden willen bijgeschoold worden in een breed scala van onderwerpen (zie tabel 3). Meest genoemd wordt het beter kunnen ondersteunen van de terminale cliënten en hun naasten. Ook willen veel verzorgenden meer weten over gewoonten en opvattingen over overlijden in andere culturen.

Conclusie

Verzorgenden in de thuiszorg, verzorgingshuizen en verpleeghuizen worden regelmatig geconfronteerd met cliënten die overlijden. Deze zorg is met name geestelijk zwaar, vooral als er iemand sterft waarmee men een band heeft gebouwd. Vijftien procent van de verzorgenden heeft al bij en nascholing gevolgd op dit terrein, maar de behoefte aan bij- en nascholing is nog veel groter.

Tabel 3. Percentage verzorgenden dat behoefte heeft aan bij- of nascholing, uitgesplitst naar onderwerp (n=291)

Steun bij omgaan met, afscheid nemen	44%
Overlijden in andere culturen	38%
Voeren van slecht nieuws gesprekken	34%
Beslissingen rond levenseinde	28%
Praten over zingeving	27%
Eigen omgaan met overlijden, rouw	22%
Complementaire zorg (zoals massage)	18%
Technische, instrumentele zorg (zoals stomazorg) ¹	17%
Praten over lichamelijke conditie en nodige zorg	16%
Steun bij religie, levensovertuiging	12%

¹ Vooral in de thuiszorg (24%)

Deze factsheet is gebaseerd op de resultaten uit een peiling onder het leden van het Panel Verpleegkundigen en Verzorgenden. Dit panel bestaat uit 400 verpleegkundigen en 300 verzorgenden. De verpleegkundigen zijn werkzaam in vier sectoren: de algemene ziekenhuizen, de psychiatrie, de zorg voor mensen met een verstandelijke handicap en de thuiszorg. De verzorgenden zijn werkzaam in drie sectoren: de verpleeghuizen, de verzorgingshuizen, en de thuiszorg. Het panel is een initiatief van het Landelijk Expertisecentrum Verpleging & Verzorging (LEV) en het NIVEL.

Voor meer informatie: NIVEL, mw. A. de Veer, tel. 030 27 29 764, e-mail: a.deveer@nivel.nl
LEV, dhr. P. Poortvliet, tel 030 29 19 012, e-mail: p.poortvliet@lev.nl

Kijk op

*www.nivel.nl/panelenv of www.lev.nl/panelenv
voor meer informatie over het Panel Verpleegkundigen en Verzorgenden*

